

Téma:

**A jövedéki adó emelésének
várható hatása a szeszipari
termékekre és az
adóbevételekre**

Időszak:

2012. szeptember

Dátum:

2012. október 10.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató kft.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKAUTÓKORRÉKTÓR ÉS STRATÉGIAI KUTATÓ KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Elemzésünk célja az volt, hogy egy esetleges, az égetett szeszes italok jövedéki adóját érintő jelentős emelés hatásait olyan módon elemezze, hogy nemcsak a jövedéki adóbevételekre, hanem a **teljes iparág jövőbeni dinamikájára** becslést adjon.

Két fő megállapításra jutottunk:

- Számításaink szerint a tervezett 15%-os jövedéki adó emelés hatására a **jövedéki adóbevétel csökken, két folyamat eredőjeként**: az áremelkedés a múltban is negatív hatással volt a kiskereskedelmi forgalomra, emellett a piacon nemrég óta jelenlévő helyettesítő termék (az otthon, adómentesen főzhető pálinka) irányába tolja el a keresletet, még nagyobb kiskereskedelmi csökkenést okozva.
 - Az **indirekt hatásokat** – a termelés visszaesése és a vele járó foglalkoztatottság-csökkenés – is számba véve az adóemelés **nemzetgazdasági költségei** még az adókiesésnél is nagyobbak.
-
- A szeszipari ágazat átfogó elemzéséhez és a hatások számszerűsítéséhez sajnos nem áll rendelkezésre elegendő adat: a helyettesítési hatást, és a historikus adatokon felüli árrugalmasság nagyságát csak becsülni tudjuk. Hasonlóképpen a legálisan adómentes égetett szesz piaci részesedéséhez, amelyet csak közvetett úton lehetett nagyságrendileg meghatározni.
 - Az elemzés kiindulópontjaként le kell szögezni, hogy a jövedéki adóemelés kapcsán gyakran hangoztatott, **egészségügyi szempontokat is magában foglaló érv**, miszerint az ár növekedése a fogyasztás csökkenését vonná maga után, **nem igazolható rövid távon**. A historikus adatok, és a nemzetközi kutatások azt mutatják, hogy egy-egy adóemelés elhanyagolható mértékben hat a valós szeszfogyasztásra (legfeljebb a kereskedelmi forgalomból a feketegazdaságba kerül át, amit a historikus adatok is mutatnak, vagy mint most Magyarországon, legális adómentes fogyasztásba). Az **alkoholfogyasztási szokások**, más társadalmi jelenségekhez hasonlóan, csak **igen lassan** változnak.
 - Ha az éves tényleges szeszfogyasztásból indulunk ki, és a kereskedelmi forgalomba kerülő adózott termékek volumenét ebből leszámítjuk, az a becslés írható le, hogy **már most is az égetett szesz fogyasztásának nagyobb részét** teszi ki a legálisan otthon főzött termékek köre.
 - A szeszes italok jövedéki adójának mértéke **forint/hektoliterfokban** (100 liter tiszta szesz) kerül meghatározásra.
 - A minőségi italok és a kommersz szeszek **más rátával adóznak**; a kommersz szeszek jövedéki adótartalma magasabb (1. ábra):

1. ábra: Az égetett szeszes italok adótartalma

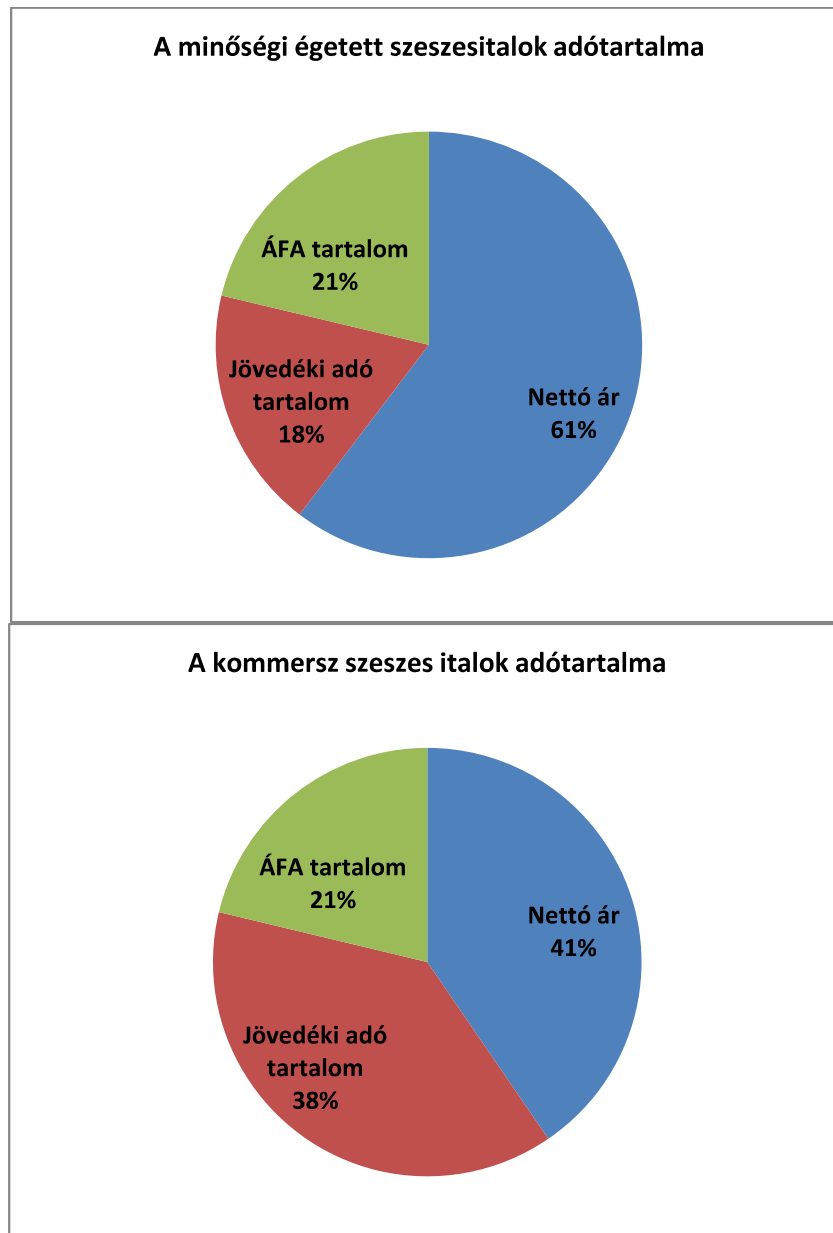
	Fogyasztói ár (forint)	Jövedéki adó mértéke (forint/hlf)	Jövedéki adó 2012. július 1-jei adómértékek alapján (forint)*	Áfa tartalom (forint)	Összes adótartalom (forint)
1 üveg pálinka (0,5 liter 38 %-os alkoholtartalmú)	3000	289900	551	638	1189
1 üveg kommersz szeszes ital (0,5 liter 37%-os alkoholtartalmú)	2000	414150	766	425	1191

* Számítás módja: $\text{adómérték} \times \text{alkoholtartalom}(\%) \times \text{kiszereles}(\text{liter}) / 100$

Forrás: KSH, a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII törvény, Századvég-számítás

- Jelenleg a minőségi szeszek fogyasztói árának **39%**, míg a kommersz szeszes italoknak közel **60% az adótartalma** (2. ábra).

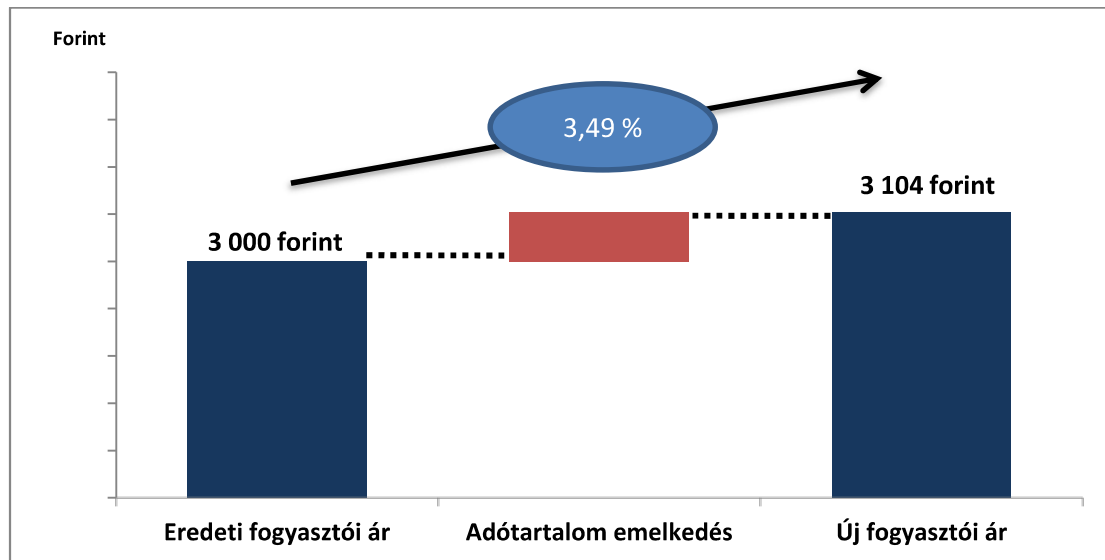
2. ábra: A minőségi szeszek illetve a kommersz szeszek adó tartalma

Forrás: Századvég-számítás

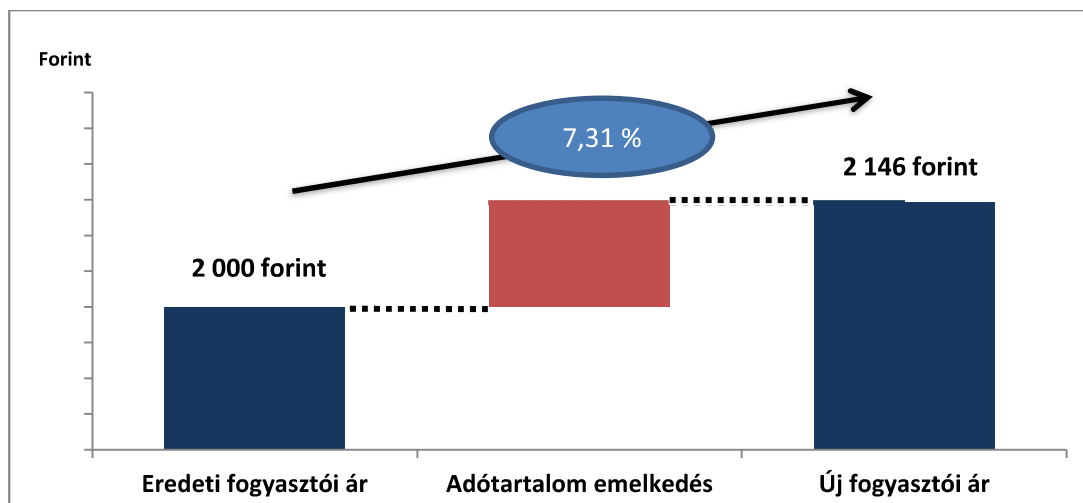
- A most benyújtott törvényjavaslat szerint mindkét kategóriában **15%-kal emelkedne** a forint/hektoliterfokban számolt **jövedéki adó mértéke**.
- Ez esetben a **fogyasztói ár** a minőségi italok esetében 3,49%-kal (3. ábra), míg a kommersz szeszek esetében 7,31%-kal **emelkedne** (4. ábra):

3. ábra: A minőségi szeszek fogyasztói árának várt emelkedése

Forrás: Századvég-számítás

4. ábra: A kommersz szeszek fogyasztói árának várt emelkedése

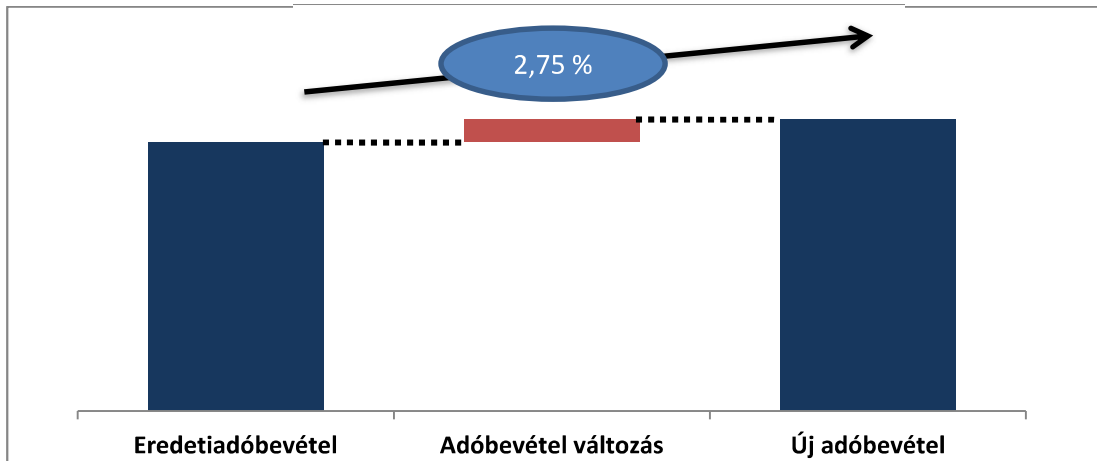

Forrás: Századvég-számítás

- Mivel a két kategória forgalmára nincsen elérhető adat, az összes szeszes ital forgalomra végeztük el rugalmassági elemzésünket. A **historikus adatokon** elvégzett elemzés azt mutatja, hogy a **kereskedelmi kategóriában egy 10 százalékos árnövekedés egy körülbelül 17 százalékos volumen visszaeséshez vezetne.**

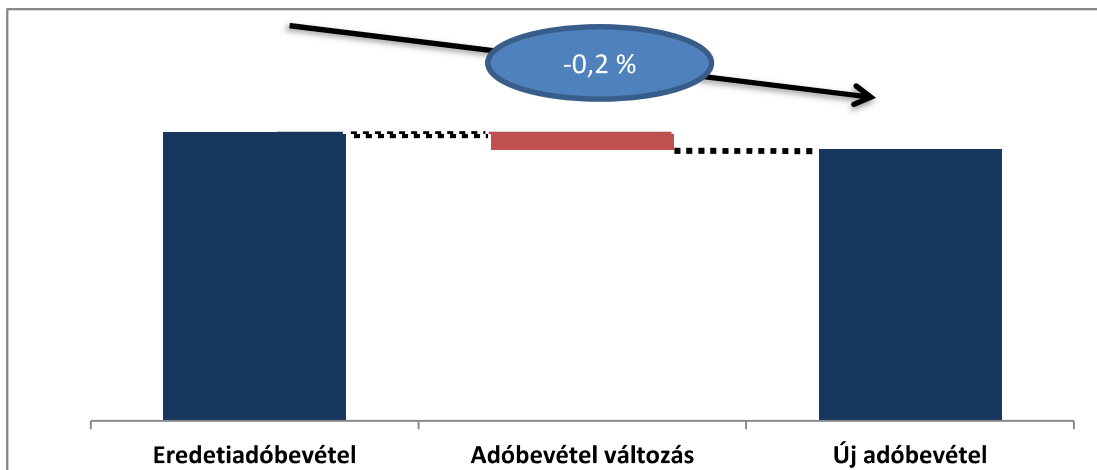
- A javasolt adóváltozás hatására – 1,7-es keresleti rugalmassággal számolva – a teljes adóbevétel a minőségi italok esetében 2,75%-kal emelkedne (5. ábra), míg a kommersz szeszek esetében 0,2%-kal csökkenne (6. ábra):

5. ábra: A minőségi szeszekből származó teljes adóbevétel változás egy 15%-os jövedéki adó emelést követően

Forrás: Századvég-számítás

6. ábra: A kommersz szeszekből származó teljes adóbevétel változás egy 15%-os jövedéki adó emelést követően

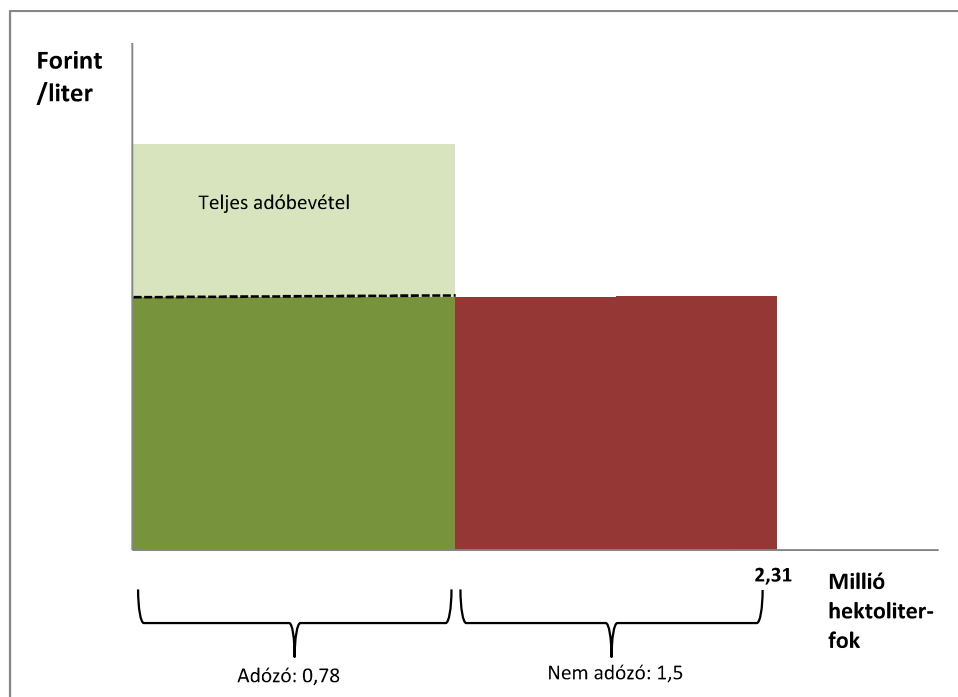

Forrás: Századvég-számítás

- Amint látható, már a historikus árrugalmasságok mellett is csökken a kommersz szeszekből származó teljes adóbevétel. A jelenlegi piaci körülmények között azonban a csökkenésnek a mértéke ezt jelentősen meghaladhatja.

- A historikus adatok nem tartalmaznak információt egy olyan, **természetes helyettesítési termékkel előlépett új termékről**, amely 2010 közepe óta legálisan van jelen a piacon: a mennyiségi korlátozással ugyan, de otthon **adómentesen készíthető pálinkáról**.
- **Adózási státusz alapján három kategóriát** lehet megkülönböztetni az égetett szeszes italok között; az adózó kereskedelmi (minőségi + kommersz) és bérfőzéses szeszeket, illetve a nem adózó, 2010 közepe óta legálisan otthon készíthető pálinkákat. **Ezek közötti migráció nagyban árfüggő (7. ábra).**

7. ábra: Égetett szeszes italok közti megoszlás adózó és nem adózó termékek szerint

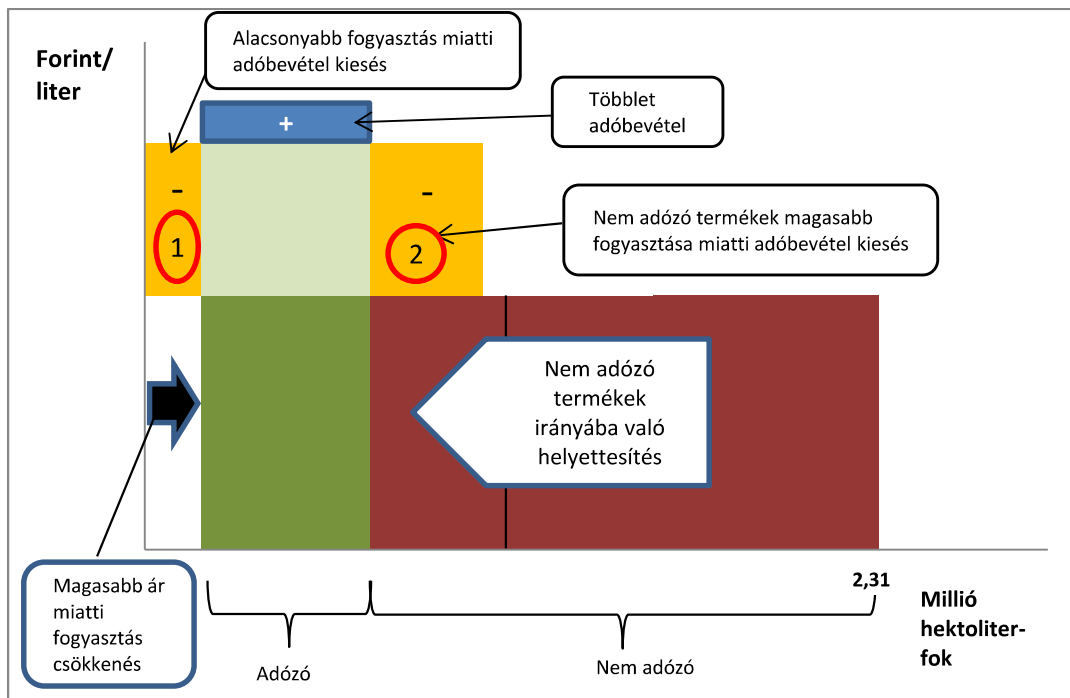

Forrás: Századvég-számítás

- Egy adóemeléskor tehát a fogyasztás visszaeséséből származó adóbevétel csökkenés (8. ábra, 1-es terület) mellett, érvényesül egy **addicionális hatás**.
- Az adózó termékek áremelkedésével **nő az adózott és az adózatlan termékek közti árérés**, mely a nem adózó irányába hajtja a fogyasztást. Ez további adóbevétel kiesést eredményez (8. ábra, 2-es terület)
- A nem adózott termékek irányába való eltolódás olyan mértékű lehet, hogy az adózott termékekből származó kieső állami bevételek nagysága meghaladja a magasabb adóból származó új bevételeket.
- Új szabályozás óta megfigyelt **bérfőzés emelkedése** arra enged következtetni, hogy az **otthon főzött** (nem adózott) **termékek iránti kereslet is legalább hasonló ütemben nő**

(bérfőzetett pálinka mennyisége tavaly **27 százalékkal nőtt**, és a kereskedelmi főzdek **16,4 százalékkal több párlatot hoztak forgalomba**, mint egy évvel korábban)¹.

8. ábra: Adózó és nem adózó termékek közti migráció egy adóemelés következtében, illetve a teljes adóbevétel változása

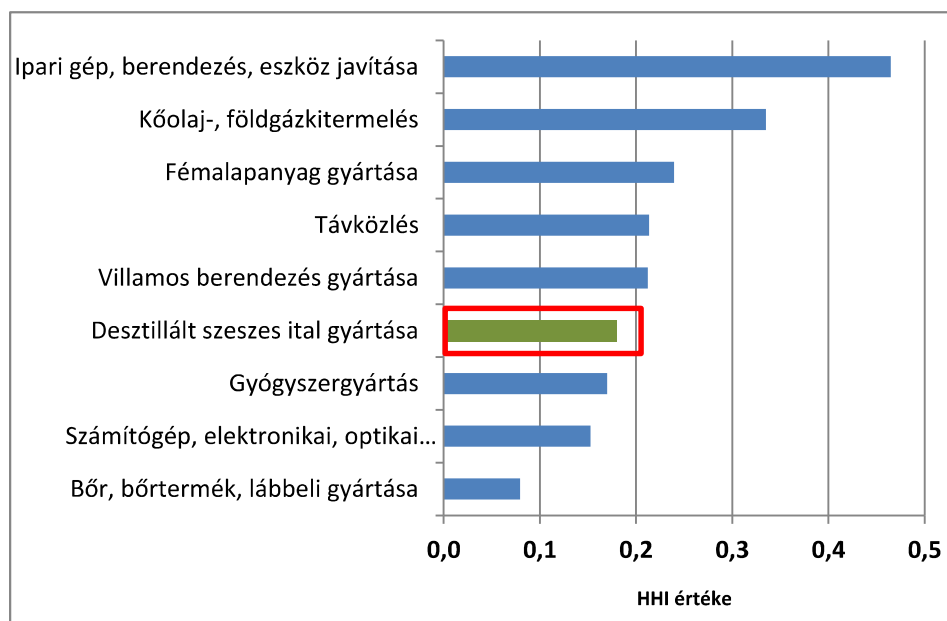
Forrás: Századvég-számítás

- Az otthon készített helyettesítő termék termelésének folyamatos emelkedése, illetve egyéb okok (mint például a reálbérek előrevetített visszaesése) miatt emelkedő árérzékenység hatására becslésünk szerint már **most közel vagyunk az ábrán jelzett break-even** ponthoz (1-es terület és +-os adóbevétel emelkedés egyenlősége). A nem adózó termékek irányába való eltolódás azonban nagy valószínűséggel tovább csökkenti az adóbevételek nagyságát.
- Az otthon főzött szeszes italok irányába való várható eltolódás a lehetséges pozitív egészségügyi hatás erodálásán túl felveti a **feketepiac megerősödésének lehetőségét**. A megnövekedett kereslet hatására az engedélyezett 50 liter helyett a termelők ennél jelentősen több szeszt főzhetnek otthon mely az illegálisan forgalmazott szeszes italok piacán kerülhet értékesítésre. Ezen túlmenően a **magasabb kereslet a minőség rovására is mehet**, mely a közelmúltban Csehországban tapasztalt égetett szeszek metilalkohol szennyezettségéhez hasonló problémákat okozhat.

¹ Forrás: NAV Központi Jövedéki Informatikai Rendszer

- A 2010-es évben **208 működő cég** volt a szesziparban. Ezek összesített árbevétele 61 milliárd forint körülire tehető.²
- Az ipar **piaci koncentrációja** mérsékeltnek mondható. A koncentráció mérőszámaként használt **Herfindahl–Hirschman Index** (0,15 alatt rendkívül versenyző (több kisebb szereplő), 0,25 felett magasan koncentrált piacot jelez) az iparágban 2008-ban 0,179 volt (9. ábra), mely érték 2010-re tovább csökkent 0,156-ra. Ez azt mutatja, hogy az égetett szeszek piaca a gyógyszergyártás és a távközléshez hasonlóan versenyző piac.

9. ábra: Nemzetgazdasági ágazatok HH indexe

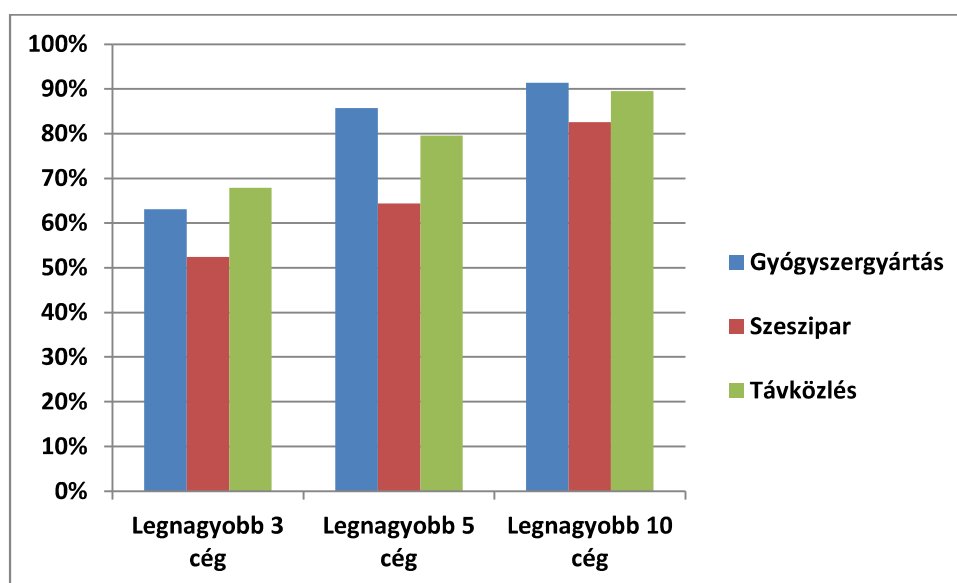

Forrás: GVH, 2008

- A szintén koncentrációt mutatni kívánó „**concentration ratio**” (**CR**) a legnagyobb szereplők piaci részesedését mutatja be. Amint azt a 0. ábrán látható, a nettó árbevétel alapján mért CR a 3, 5 illetve 10 legnagyobb cég piaci részesedése 52%, 64%, illetve 82% volt 2010-ben. A HH indexben hasonló szinten álló gyógyszergyártás és távközlés is magasabb CR-el rendelkezik mind a 3, 5 illetve 10 legnagyobb cég szintjén.

² Forrás: NAV társasági adó adatbázis

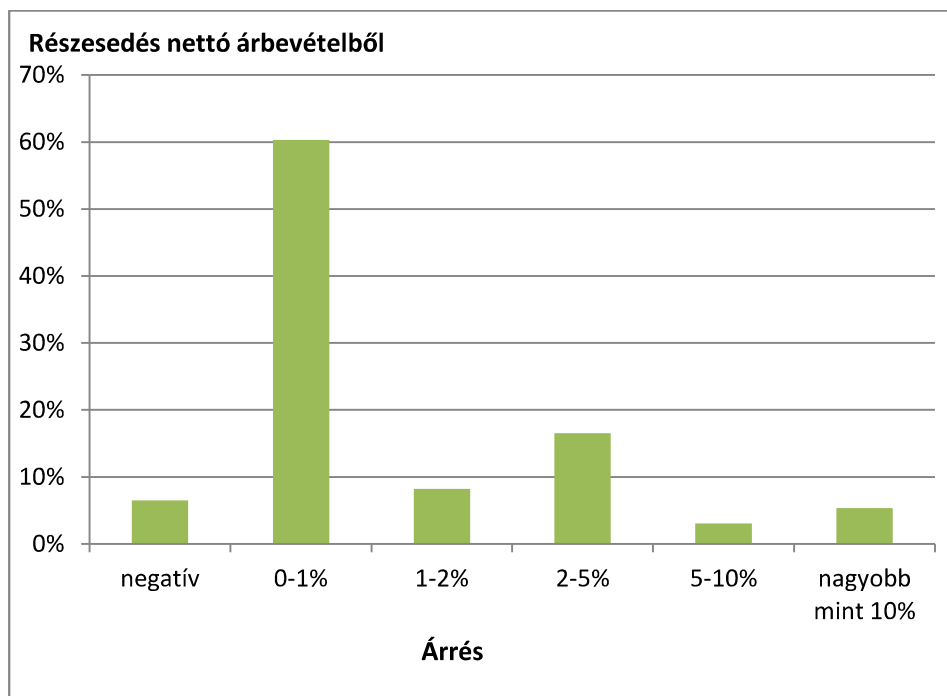
10. ábra: Legnagyobb 3, 5 és 10 cég piaci részesedése nettó árbevétel alapján

Forrás: GVH, 2008

- A viszonylag dekoncentrált (több kisebb szereplő) piac, illetve a kereskedelmi forgalomban lévő égetett szeszek vélhetően magas árrugalmasság miatt egy esetleges adóemelést fogyasztókra való áthárításának lehetősége korlátozott. Ebből fakadóan a tervezett jövedéki adó emelés jelentős csökkenést okozhat a kereskedelmi forgalomban lévő szeszeket gyártó cégek marzsában.
- A 2010-ben aktív 208 cég közül 154-nek (összes cég 75%-a) volt pozitív az adózott eredmény/ értékesítés nettó árbevételével számított marzsa. Az összes cég közel negyedének tehát már 2010-ben is negatív marzssal rendelkezett. A pozitív profittal rendelkező cégek (75%) árbevétellel súlyozott átlag profit rátája csak 3% volt.
- A tervezett adóemelés valószínűsíthetően leginkább a 0-1% közötti árréssel rendelkező cégekre lesz legjelentősebb hatással. A piac magas versenyző adottságaiból fakadóan jelentős lehet a profitrátára gyakorolt hatás, ami leginkább az alacsonyabb árrésű cégeket érinti negatívan. Ám ez a csoport az egész piac árbevételének 60,3%-át teszik ki, az 5% alatti marzssal rendelkező cégek pedig az egész piac árbevételének 85%-át adják (11. ábra). Amint azt a 3. és 4. ábrákon már mutattuk, a tervezett adóemelés 3,5% és 7,3%-os emelkedést okozhat a minőségi illetve a kommersz szeszek árában. Amennyiben ezt nem sikerül nagyrészt a fogyasztókra áthárítani, az árbevétel jelentős részét adó cégek nagy hányadának működése kerülhet veszélybe. Következésképp a várható hatás a termelésre igen magas lehet, mely a gazdaságban megtermelt hozzáadott érték visszaesését okozza.

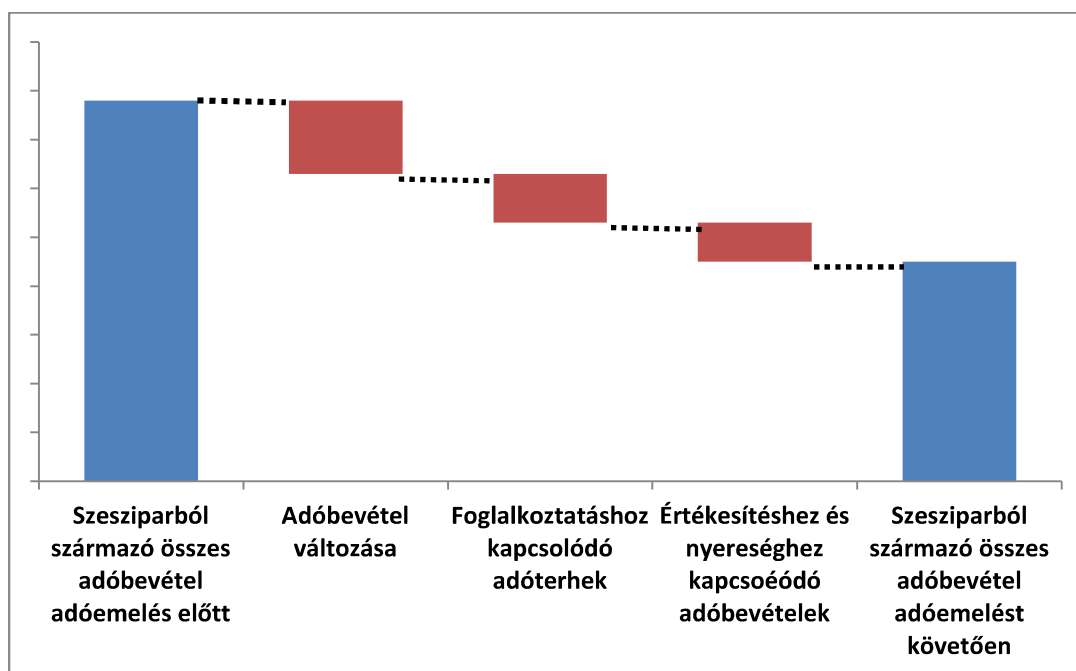
11. ábra: Árrés mérete és részesedés a nettó árbevételből

Forrás: ACNielsen Piackutató Kft.

- Kisebb forgalom szükségszerűen a vállalatok által **foglalkoztatottak számának csökkenéséhez** vezet.
- A vállalatok között fennálló gazdasági kapcsolatok útján, illetve a foglalkoztatottak fogyasztásán keresztül **ezek a visszaesések multiplikáltan jelentkeznének.**
- Mind a termelés mind a foglalkoztatás mérséklődése **csökkenti a szeszipari termelők adóbefizetését** mely így az állam adóbevételeinek visszaesését okozhatja (0. ábra).

12. ábra: Egy adóemelés hatása a szesziparból származó összes adóbevételekre

Forrás: Századvég-számítás

- Az ágazat nemzetgazdaságba való beágyazottsága miatt a termelésből és foglalkoztatottságból adódó adóbevétel kiesés **lényegesen meghaladhatja egy esetleges jövedéki adóból származó adóbevétel kiesést.**
- Ezen felül, mivel az összes alkohol fogyasztás csökkenése valószínűtlen, egy esetleges **egészségügyi cél elérése sem reális.** Az összehasonlítás a dohánytermékekre vonatkozó új szabályozással nem állja meg a helyét, mivel ott az elérési pontok számát korlátozzák (kevesebb dohányárúsító hely), míg az égetett szeszek esetén még a legális helyettesítő termék megjelenésével is kell számolni.
- A fenti érvelést **nemzetközi példa** is erősíti: a 2013-ban **adóemelést tervező Lengyel állam** a szesziparban 2008-2011 között tapasztalt csődök és jelentős jövedelmezőség csökkenés hatására **visszavonta a tervezetet** és csupán a dohány jövedéki adóját emeli.

Megoldási javaslat

1. Elemzésünk alapján összességében elmondható, hogy a tervezett adóemelés mind az adóbevételekre, mind a gazdaság egészére negatívan hat.
2. A remélt, kb. 10 Mrd forintos nagyságrendű többlet adóbevételt a **lízingelt autók áfája levonhatóságának megszüntetéséből javasoljuk.** A levonhatóságot tavaly vezették be, az eltörlése véleményünk szerint indokolt lenne és elviselhető terhet jelent a szektor számára. (Becsült potenciális bevétel: 10 Mrd Ft).